

21 R S L M

ARVEN

Nr. 30

3/1990

10. årgang

ISSN 0800-2347

MELDINGSBLAD FOR SANNIDAL HISTORIELAG

Med presten på møte i misjonsforeningen!

Sannidal ungdomsskoles Bygdetundag ble en opplevelse både for elever, lærere og aktører

To nye elevkull fikk 12. juni oppleve levende lokalhistorie på Bygdetunet. De fikk innføring i så ulike ting som flatbrødbaking, laging av vidjespenniler, knivmaking, diverse trearbeider, vasking og rulling av tøy, spinning, karding og veving, og baking og vedkløyving. Dessute ble de delaktig i gjennomføringen av en ekte misjonsforeningskveld!

Både aktørene, som var medlemmer av Historielaget og Bondekvinnelaget, lærerne og ikke minst elevene hadde lagt ned mye arbeid i å kle seg ut i gamle drakter. Dette viser vi her noen bilder av.

Inne i bladet viser vi flere bilder fra Bygdetundagen. En del av disse har vi lånt av våre lesere.

Klasse 7 A på scenen etter at dagen var over.

Innholdsoversikt for «Arven» nr. 1—29.

Med dette nummer som bærer tallet 30, er en ny milepæl i «Arven»s historie nådd. Tidligere har vi trykket innholdsoversikter i nr. 15(3/85) og i nr. 24(3/88).

Denne gangen har vi bestemt oss for å sette opp en liste over alt som har stått i «Arven» til nå. Dette håper vi leserne kan ha nytte av.

Tilsammen er det mange sider lokalhistorie fra Sannidal som her har stått på trykk. Vi mener dette kan ses på som et tillegg til bind 3 av bygdeboka, Fellesbindet.

Vi gjør også oppmerksom på at de fleste utgavene av «Arven» fremdeles er å få. Så hvis du mangler noen, kan du ta kontakt med redaksjonsmedlemmene.

I tillegg til denne oversikten kommer diverse småartikler og redaksjonelle kommentarer, og selvfølgelig gavelister.

Nr. 1/1981

Historien - Innsamling av stedsnavn - Gamle industristeder i Sannidal - På gjengrodde stier.

Nr. 2/1981

Torkell Tande 80 år - Sannidøler på biltur i 1920 - Sannidalsangen - En bjørnehistorie - Humlestad ca. 1900 (bilde) - Innsamling av Amerikabrev.

Nr. 3/1981

Jul i Sannidal for 100 år siden - Litt om skolekretser og skolehus i bygda "i gamle dager" - Kil skole 1921-22 (bilde) - Kvernhuset på Bygdetunet - "Veteranhus" i Sannidal - Innsamling av Amerikabrev - Innsamling av stedsnavn i 1930-årene - To dokumenter: ertsfunn 1895 og sesjonsnekt 1902.

Nr. 1/1982

Årsmelding for Bygdetunet og Historielaget 1981 - Nekrolog Halvor Gjerde - Heimegarving og bygdeskomaker - Låven på Bygdetunet - merikabrev fra 1854.

Nr. 2/1982

Sagaen om Sannidal Historielag 1942-1982 - En vandring i det gamle Kil - Kammerfoss, fra industristed til utkantstrøk - Gamle industristeder i Sannidal.

Nr. 3/1982

Kurdøl - Noen glimt fra jubileumsstevnet 21.-22. august - Kammerfoss, fra industristed til utkantstrøk (2) - Fantefolket.

Nr. 1/1983

Møte med den gamle Kongeveien - Årsmelding for 1982 - Kil ca. 1905 (bilde) - Fantefolket (2) - Stolpebua på Bygdetunet.

Nr. 2/1983

En Nye Vise (1814) - Årsmøte i Historielaget 1983 - Gjeterguten som kom til Kurdøla for over 140 år siden - Vedtekter for Sannidal Historielag.

Nr. 3/1983

Sannidal kirke ca. 1900 (bilde) - Med kirken som samlingssted - Kilsfjorden (dikt) - Med sorenskriveren i Bamble på besøk i Sannidal for 190 år siden - Glimt fra Sannidal fra svunne tider - Guttekonfirmanter i Sannidal i 1898 (bilde) - Synketømmer - Amerikabrev fra 1852 - To dokumenter: Rodeseddel for Mandskab 1881 og Koekoppe-Indpodnings-Attest 1827 - Skøyteløperen Tomas Eilertsen Breivik.

Nr. 1/1984

Jernbaneanlegget ved Støa ca. 1925 (bilde) - Årsmøte Sannidal Historielag 1984 - Bestemor Drammen - Elever ved Holtane skole våren 1913 (bilde) - Årsberetning for 1983.

Nr. 2/1984

Kil eldre kvinneforening ca. 1880 (bilde) - Flettføringskontrakt fra Sannidal i 1840 - Sannidalskonfirmantene 1911 (bilde) - Anleggsarbeid ved Vadfosstunnelen ca. 1925 (bilde) - Dokument: instruksjon for kruttbehandling 1776.

Nr. 3/1984

Melkeforsyninga i Kragerø - Intervju med bestefar - 100-åring på Dalsfoss - Litt om veiproblemer i Sannidal i 1870-åra - Amerikabrev fra 1874 - Oppsetting av hus i Amerika i 1880-årene (bilde) - På landevei og gjengrodde stier - Dokument: Actiebrev for skonnert "Budstikken" 1881 - Bryllup på Brekka (bilde).

Nr. 1/1985

Hans Mjelland 70 år - Om boka "Sannidal i krigsårene 1940-1945" - Årsberetning for 1984 - Årsmøtet 1985 - På landevei og gjengrodde stier (2) - Oksebåsen i Kil ca. 1900 (bilde) - En spillemann og dans på kaffihuset.

Nr. 2/1985

Kulturdag på Bygdetunet - Hans Mjelland til minne - Sannidal i krigsårene 1940-1945 - En Farsjølærers erindringer fra 1870-åra - På landevei og gjengrodde stier (3): arbeids- og næringsliv i ytre deler av Sannidal i begynnelsen av vårt århundre - Forbudsavstemningene i 1919 og 1926 - Bryllup på Brekka - Fjorden der hjemme (dikt).

Nr. 15 (3/1985)

Glimt fra Sannidal Bygdetun: "bispestolen" - Innholdsfortegnelse nr. 1/1981-nr.2/1985 - Bygdekveld i samfunns-huset - Håkon Fuglestvedts dagbok fra vinteren 1872 - Stedsnavninnsamlingen i Sannidal - Uten Thomas ikkje noe Bygdetun - Bryllup på Brekka 1894 - Unionsoppløsningen i 1905 og folkeavstemningsresultatene i Sannidal - Amerikanere på besøk på Høymyra - Elever ved Kil skole i 1896 (bilde) - En Farsjølærers erindringer fra 1870-åra (2) - På landevei og gjengrodde stier (4) - Peder Rindes Ford i 1920-årene (bilde).

Farsjø skole ca. 1910

I første rekke fra venstre: Eilert Waasjø, Martinius Gundersen, Ivar Bjørndalsbekk (lærer), Per Svenum, Petter Fossen, Eilert Fossen.

Annen rekke fra venstre: Trygve Farsjø, Abraham Rekviktangen, Haakon Moe, Anton Dalane.

Tredje rekke fra venstre: Anna Andersen, Nikoline Langmo, Dagny Farsjø, Aasta Drøivoldsmo, Kirsten Andersen.

Fjerde rekke fra venstre: Olga Bærtangen, Borghild Farsjø, Karen Fossen. Bildet er utlånt av Olga Waasjø.

Nr. 16 (1/1986)

T. A. Tande æresmedlem i Historielaget - Årsberetning 1985 - Fortsettelsesskolen 1908/1909 (bilde) - Jørgen Jørgensen Blankenberg - Elever og lærer ved Mo skole 1904 (bilde) - En Farsjølærers erindringer fra 1870-åra (3) - Sannidalslaget i Oslo 40 år - Klesvask - Glimt fra Sannidal Bygdetun (2): kiste fra Dobbe - Årsmøtet 1986.

Nr. 17 (2/1986)

I almuen stue og rikfolks hjem - Da mormonerne kom til Sannidal og Kragerø omkring 1850 - Bilde fra Kil i 1932 - På landevei og gjengrodd stier (5): om det gamle legdesystemet og gamleheimene i Sannidal - En Farsjølærers erindringer fra 1870-åra (4) - Glimt fra Sannidal bygdetun (3): Kil-stolen.

Nr. 18 (3/1986)

De harde trettiåra - Søren Sørensen Urberg, sannidølen som ble prest i Amerika - Elever ved Farsjø skole 1956

(bilde) - På landevei og gjengrodd stier (6) - Bilde fra Tveitereid sommeren 1914 - En samtale med Kristine Nygård om lindyking i Sannidal - Glimt fra Sannidal Bygdetun (4): sofa, bord og stoler i finstua i Heglandshuset.

Nr. 19 (1/1987)

Sannidal skiklubb/Sannidal idrettslag - Kil eldre kvinneforening ca. 1928 (bilde) - Årsberetning 1986 - Glimt fra Sannidal Bygdetun (5): veggskap fra 1700-tallet - Elever og lærere ved Kjølbrønd skole 1910 (bilde) - Utdrag av brev fra Sannidals-sjømannen Knut Svenumsen i 1890-årene - Elever ved Lindheim skole 1956 (bilde).

Nr. 20 (2/1987)

Berg landhandel i Kjølbrønd ca. 1910 (bilde) - Årsmøtet 1987: Thomas Wastøl historielagets andre æresmedlem - Glimt fra Sannidal Bygdetun (6): oppgangslagblad - Sagnbruksdriftens historie - Elever og lærer ved Mo skole 1908

eller 1909 (bilde) - Sannidal i 1837: 150 år siden Formannskapslovene kom - Kil i andre halvpart av forrige århundre (bilde) - Elever ved Kjølbrønd skole 1956 (bilde) - Sannidal prestegård 17. mai 1949 (bilde) - En samtale med Thomas Wastøl om vedfløting.

Nr. 21 (3/1987)

Speider'n i Sannidal 50 år - Kragerøbanen 60 år (bilde) - Glimt fra Sannidal Historielags tur til Eidsborg stavkirke og Lårdal Bygdemuseum - Jakthistorier i Sannidal (bilde) - Glimt fra Sannidal Bygdetun (7): sledesamlingen - Kragerø-gullsmeders liv og arbeid gjennom 250 år - Elever ved Kil skole 1910 (bilde) - Krigstida 1940-45 (bilde) - Berg landhandel i Kjølbrønd.

Nr. 22 (1/1988)

Kil-stolen 150 år etter - Minneord om Reidar Lønne - Årsberetning 1987 - Jakthistorier (bilde) - Elever ved Mo skole 1956 (bilde) - Sannidalsgutter til konfirmasjon 1888 - Til Visitatsen af Skolelærer C. Olsen (dikt) - Bilde av Farsjø skole først i vårt århundre - Glimt fra Sannidal bygdetun (8): potetkvern - Vedtekter for Sannidal Historielag og Sannidal Bygdetun - Bilde fra Dalen i Kjølbrønd 1928.

Nr. 23 (2/1988)

Levende lokalhistorie på Bygdetunet i juni - Seilskuter som tema på Historielagets årsmøte - Furulund tuberkulosehjem - Bilder fra Bygdetundagen - Glimt fra Sannidal Bygdetun (9): isplau - Istrafikken - Sannidal skiklubb/Sannidal idrettslag 75 år (bilde) - Holtane skole 1956 (bilde) - Folk på Høymyra i Sannidal - Lynet slo ned på Bygdetunet (bilde).

Nr. 24 (3/1988)

Aust-Agder-Museet - Ølbolle fra Sannidal (bilde) - På landevei og gjengrodde stier (7): bil- og busstrafikk - Glimt fra Sannidal bygdetun (10): stol i Louis-seize stil - Antonije Sokolovskis, et krigsminne - Den nyoppussede kirkestua i Sannidal kan snart feire 140 år - Sannidal herredstyre 1902-04 (bilde) - Når begynte man å skrive "Sannidal"? - Sannidals eldste epletrær - Innholdet i "Arven" nr. 15-23 - Elever ved Kil skole 1956 (bilde) - Jomfruland i Grevens tid - Krigstiden 1940-45 (bilde) - Dokument: kongelig tillatelse til å gifte seg hjemme på Skarvang 1794.

Nr. 25 (1/1989)

En Sannidal-gård i Iowa - Gammelt epletre i Farsjø - Det forunderlige året 1814 i Europa, Norge og Sannidal - 17. mai 1907 (bilde) - Elever ved Kil skole 1956 (bilde) - Glimt fra Sannidal Bygdetun (11): hjørneskap - Kjerketjener, belgtreder og graver Ole Terjesen - Vedtekter for Sannidal Historielag og Sannidal Bygdetun - Bilde fra Andersvik i Kil i slutten av forrige århundre - En bjørnejakt som begynte i Sannidal og endte i Bamble - Kil i 1892: - brev til Sannidalssjømannen Knut Svenumnsen Lønne - Nøytralitetsvakt på Gimlemoen 1914 (bilde) - Årsberetning 1988.

Nr. 26 (2/1989)

Tveitereid: presteenkesete, gjestgiver- og postgård - Bryllup på Håvet i Kjølbrønd ca. 1910 (bilde) - En gammel

bygning og dens historie - Årsmøtet 1989 - Sannidal i gamle brev - Ørn skutt i Sannidal i 1956 - Med "Victoria" gjennom kanalen og i slusene - Brudepar i Farsjø for 70 år siden med 8 brudepiker (bilde) - Elever ved Årø skole 1956 (bilde) - Husmannsstuene i Sannidal - Glimt fra Sannidal Bygdetun (12): kaffekanne og fløtemugge - Kil i 1892-94: brev til Sannidalssjømannen Knut Svenumnsen Lønne - Heistadmoen ca. 1880 (bilde) - Grunnskolens 250-årsjubileum - Sannidal skolestyre og noen av lærerne i 1926 (bilde) - Kil skoles fane fra 1901 (bilde).

Nr. 27 (3/1989)

Peder Jacob Thomassen Næsland, bonde, lærer, ordfører og visedikter - Reiseerindringer fra Drangedal (vise) - Bryllup på Håvet i Kjølbrønd 1907 - Glimt fra Sannidal Bygdetun (13): dragkiste - Salmetoner fra Kil - Minner fra Årø skole i 1950-årene - Elever ved Årø skole 1956 (bilde) - Sannidal i gamle brev (2) - Noen samferdselssaker i Sannidal herredstyre først i vårt århundre - Sannidøler på sykkelkultur til Drangedal ca. 1915 (bilde) - Sundbrua i Farsjø 1903 (bilde) - Steintøy og porselen - Amerikabesøk - Lokalhistorisk stoff vedrørende Sannidal - Gullbryllup i Lyngdalen 1907 (bilde) - Tveitereid-bonden og "tverrposten".

Nr. 28 (1/1990)

En flyttesjau fra Drangedal til Sannidal i 1866 - Mørland gård ca. 1900 (bilde) - Kil sommeren 1940 (bilde) - Glimt fra krigsårene i Sannidal 1940-45 - Avisutklipp fra "Vestmar" april 1940 - Sannidal i gamle brev (3) - Årsberetning 1989 - Glimt fra Sannidal Bygdetun (14): gravminne - Gamle merker og inskripsjoner i fjell - Minner fra Årø skole i 1950-årene (2) - Sykkeltur til Drangedal 1910 - Elever ved Årø skole 1956 (bilde) - Gullbryllup i Lyngdalen 1907.

Nr. 29 (2/1990)

Erindringer fra 1800-tallets Frøvik - Frøvik gård i slutten av forrige århundre (bilde) - Bryggedans på Frøvik sommeren 1915 (bilde) - Thomas Wastøl til minne - Dikt til "Arven" - Årsmøtet 1990 - Sandøkedals og Skaadø's Meieri og Melkeudsalg - En flyttesjau fra Drangedal til Sannidal i 1866 (2) - Kil ca. 1860-70 (bilde) - Glimt fra Sannidal Bygdetun (kommentar til nr. 14) - En av de gamle malmfuruene i Sannidal: Halvor Holte i Kil - Glimt fra Sannidal Bygdetun (15): hjørneskap, 1700-tallet - Diamantbryllup i Kil i 1898 - April for 50 år siden

---

Gaver til «Arven»

(Vi har fulgt postnummer ved oppgivelse av stedsnavn).

Gaver pr. 1/11 1990:

E. K., Kragerø 100,-. H. F., Sannidal 100,-. E. Aa., Kragerø 100,-. A. W. T., Stathelle 35,-. I. G., Sannidal 100,-. M. H., Kragerø 50,-. A. D., Arendal 100,-. E. D., Søndeled 50,-. I. E. L., Sannidal 100,-. R. G., Torød 100,-. B. H., Sannidal 30,-. H. E., Kragerø 50,-. T. T., Tørdal 100,-. E. R., Revetal 100,-. O. S., Kragerø 100,-.

Historielaget takker på det hjerteligste for alle gavene! Med dette nummer av «Arven» legger vi med postgiro-blanketter som kan brukes av de som ønsker å støtte utgivelsen av bladet med et beløp.

Glimt fra Sannidal Bygdetun (16)

Hengeskap

Hvis vi ser bort fra oldsakene, er dette den eldste gjenstanden på Bygdetunet, innkommet som gave fra Knut Lindheim for en god del år siden.

Skapet, som er ca. 1,15 m høyt, henger utstilt i Dobbedalstua. Det er laget i eik.

Som man kan se, er det delt i to avdelinger med dør både oppe og nede. Skapet har rektangulære fyllinger med et rikt utskåret listverk.

I dørfeltene er det malt - og malingen ser ut til å være opprinnelig - trær, blomster og fugler som i en hage. Dette er gjort meget vakkert i flere farger.

Nederste dør er malt i et rektangulært felt, men øverste dør har et portalfelt. Og dette portalfeltet er noe av det artigste med hele skapet. Det er nemlig laget med skrånende innervegger slik at det skapes en falsk dybdevirkning for den som ser på. Dette fenomenet kalles i kunsthistorien for «trompe l'oeil» (som nærmest kan oversettes med «synsbedrag»).

Denne måten å gjøre det på var populær på 1600-tallet, i renessansetidens Norge. Ser man nøye på skapet, er det mulig også å oppdage andre typiske renessansetrekk ved det. Som skåret dekor kan vi studere både rosetter, tannsnitt og konsoller.

Øverst på skapet er dette skåret inn: «16NOS64», altså 1664. Det er gjettet på at bokstavene står for Niels Olsen Farsjø.

Totalt sett er skapet et eksempel på et meget profesjonelt utført snekkerarbeid. R. G.

To av lærerne, Torill Bjørn (t. v.) og Gudveig Eikeland.

Astrid Herregården og Frithjof Thorbjørnsen i trivelig samtale.

Misjonsforeningen holdt til i finstua i 2. etg. i Heglandshuset.

I Bambleprestens «fotspor»

fra den tid Sannidal kirke var anneks til Bamble, før 1732, kom over 100 medlemmer av Bamble Historielag på besøk til Sannidal Bygdetun og Sannidal kirke søndag 17. juni.

Formannen i Bamble Historielag, Kjell Woje, takker T. A. Tande for kåseriet.

De hadde samlet seg i den gamle Olavskirken fra ca. 1150 før de spaserte ned til Vinjekilen der de hadde avgang med ferje i retning Kil i Sannidal. I Kragerø gikk Frithjof Thorbjørnsen ombord for å guide dem inn Kilsfjorden og opp til Bygdetunet.

Hos oss på Bygdetunet fikk de kjøpt rømme-grøt, ertesuppe, kaffe, kaker og brus. Ellers kå-

Til høyre to av elevene, Gro Anette Dalen og Torstein K. Sjørdalen.

Under ser vi presten selv, i Arne Kvellestads skikkelse, i samtale med «folket».

serte Torkell A. Tande om Sannidal, Bygdetunet og kirkeliv i bygda i gammel tid. Dette fenet alle de tilstedeværende med en gang, noe også formannen i Bamble Historielag, Kjell Woje, ga uttrykk for i en takketale etterpå.

Husene på Bygdetunet var åpne slik at alle som ville, hadde anledning til å ta en titt på det som er samlet der oppe. Både Heglandstua, Dobbedalstua, låven og kverna var det mulig å komme inn i. Bl.a. av den grunn hadde en god del sannidøler også møtt opp, slik at det tilsammen var et sted mellom 200 og 300 mennesker til stede på Bygdetunet denne søndags ettermiddagen.

Avslutningen på dagen var en musikkstund i kirken, planlagt av en av initiativtakerne til turen, kapellan Arne Lund i Bamble. Der deltok tre sogneprester i Sannidal, Torkell A. Tande, Arne Kvellestad og frue Marry og Jan Ek, samt Bamble blanda kor.

Til slutt fraktet tre busser våre naboer tilbake til Bamble.

«Større velvære og kultur»

En flyttesjau fra Drangedal til Sannidal i 1866

I 1865 kjøpte John Knutsen Uppsal fra Drangedal gården Mørland i Kjølebrønd. Han brøt opp og flyttet med hele familien til Sannidal.

Den eldste sønnen, Knut, født 1851, var 15 år da flyttingen fant sted våren 1866. Da han var 88 år gammel i 1939, dikterte han sine barndoms- og oppveksterindringer til sin sønn. (se Bygdeboka, bind 1, s. 328-331). Disse erindringer gir svært interessante kulturhistoriske glimt fra Drangedal og Sannidal i 1850- og 1860-årene.

«Arven» har fått låne disse til offentliggjøring av Ester og Olaf Skarvang, som i dag eier Mørland. Selv om halvparten dreier seg om Drangedal, har vi valgt å gjengi dem så å si i sin helhet. Forholdene i Drangedal og Sannidal var sikkert temmelig like, og beskrivelsen av flyttingen til Sannidal er svært fengslende lesning. Redaksjonen i «Arven» har tillatt seg å modernisere språket noe. Vi har også føyd til mellomtitlene. Del 1 og 2 stod i nr. 28 og 29.

I Kil

Hos vertsfolket Torberg og Eilert Nilsmundsen i Kil var der jo virkelig hyggelig for reisende å ta inn. Vi fikk da også god mat og hvilte der en lang stund. Vi treffer nemlig i Kil sammen med dem av flyttefølget, som var reist landeveien fra Dal, som jeg synes sikkert minnes var kveld eller ettermiddagen, før vi skiltes dagen forut.

Der var en slags skrøpelig kjørevei også den tid fra Dal gjennom Farsjø-gårdene, troligens bortom Ødegården over Fossebroen, gjennom Holtan-gårdene ned den steilbratte Holtanekleiva forbi Hegland om Humlestad til Kil.

Denne lange dårlige vei måtte der fares med kua såvel som hestene og kjerrene, før vi treftes da alle sammen hele flyttefølget i god behold i Kil i kveldingen to dagers tid efter at flyttereisen var tiltrått ovenfra Upsal i Drangedal.

En tjenestegutt, Lars Nilsen Glosmot, som far, mens han var på Upsal, hadde betinget seg for et års tjenestid og å være med, når han flyttet, var sendt i forveien med adskillig flyttetøi til Kil, og var der med disse flyttesaker, da far og mor selv og vi andre kom dit. Det treftes vi da alle og innskibet oss i en stor ferje eller føringspråm; alt flyttetøi vi hadde med oss, hestene og kjerrene, kua og alt sammen og alle vi mennesker, store og små, plassertes likeledes i den store føringspråm, hunden Brandi ikke å forglemme. Det var jo nesten en Noahs ark i miniatyr.

Denne føringspråm hadde far fått med på kjøpet av Heuch boet, da Mørland ble kjøpt. Et par karer, som om vinteren hadde hugget last for far i Mørlandsskogen, var beordret til å møte frem i Kil med denne pråm, da vi kom, og de var der ganske riktig.

Del 3

Knut Johnsen født 1851, d. 1942 er den som har kommet med opplysningene i denne artikkelen.

Så la vi da fra bryggen i Kil. Jeg hugser, at Torberg og Eilert stod på bryggen, da alt var klart, og vinket og ønsket lykke på reisen. Der var på den tid ingen landveis forbindelse mellom den søndre del av Sannidal, hvor gårdene Mørland, Lien, Lindheim, Barland, Dobbe, Skarvang, Øyfjell, Knipen og Eidet, og en del andre mindre eiendommer og huser lå, og den øvrige del av bygden, innbygden, som benevnelsen var.

For dem, som dømmer ut fra veiforholdene, som de nå er, må det synes en forkjert måte å reise den vei og de veier, far og mor for, med sitt og sine, da de flyttet fra Upsal til Mørland, men sett ut fra slik som forholdene var i 1866, var nok reiseruten vel overveiet og den beste, ja den eneste untagen på vinterføre, når isen på vannene og sjøen fra Kil var sterk og kjørende.

Fra Kil til Kjølebrønd

Men vi begav oss på det siste avsnitt; det var ved soleglad, en varm vakker vårkveld en av de siste dagene i mai 1866. Kilsfjorden lå stille og blank, ikke et vindpust såvidt jeg hugser. Hadde her vært en båt med damp eller en motorbåt å få til å slepe, hadde det jo snart vært gjort å komme de 3/4 mil fra Kil til Kjølebrønd, men slikt var ikke å tale om i de dager.

Nei, det var en mann med hver sin lange åre på føringspråm, og to mann ved årene i en ropråm med et fra denne fastgjort slepetau i forenden av ferjen, og således sleptes der utover.

Noen egentlig større fart kunde der jo ikke bli med dette transportmiddel på den store føringspråm, skjønt været var ideelt stille.

Men hysj! vi var på sjøen! og det var ikke frit for at jeg og kanskje flere i prammen hadde en bange fornemmelse av dette. Det var jo ikke så lenge siden og i frisk erindring, at en ung gutt, nylig konfirmert, fra Drangedal, Tor Knutsen Singusdal og hans to reisefeller, da de en sen kveld rodde i en lastepråm fra Kragerø plutselig kom ut for en

sterk vindbøye eller kanskje det var en hvalfisk, som vellet på dem for dem på denne samme Kilsfjorden borte mellom Tåtøy og Ørviklandet.

Men vi kom oss godt frem, om det enn gikk sent, forbi Frøvik, Libugten, Litangen, Kulrenden og Bøleråsen gjennom Sundet inn i den smale mindre bukt eller kile, Verkskilen, som Kjølbrøndkilen enda almindelig kaltes, og inn til bryggen i Kjølbrønd.

Sagbruket der med eiendommen Kjølbrønd med Stumsnes var utskilt fra eiendommen Mørland, da far kjøpte gården, og samtidig kjøpt av en Chr. Næss, altså på nabocens brygge, ei langt fra Mørland.

Der var den tid også så vidt gode brygger ved sjøstranden i Kjølbrønd, at vi kom oss godt og vel iland der fra ferjepråmmen med alt sammen.

Da begynte det å lyse av dag den deilige vårmorgen, men vi hadde enda en halv fjerding vei, før vi var med bryggen på Mørland. Vi skulle i pråmmen ro opp den 1/2 fjerding lange Mørlandskjenn, men til all ulykke var pråmmene, som vi skulle ha benyttet, tatt.

Tellef Nilsen satte da i vei opp landeveien en gangsti til Sigernes, en plass under Mørland og fikk der pråm og kom ned til dem, som satt og ventet ved stranden nede i enden av tjernet.

Endel av oss hadde jo begitt seg på den besverlige landeveien med kua og hestene til Mørland.

Der var heller ikke noen bruer over Ilesjø- og Hanesjøelven den tid, så det var nok litt vanskelig å ta seg frem, kan man tenke.

Framme på Mørland

Vi (de) andre rodde opp tjernet i den store Sigernespråmmen, og da vi steg iland i Kjenbakken, og solen skinte på

Jerohcien, var det lyse dagen, og fuglene sang i tretoppene.

De som for opp landeveien, kom noenlunde samtidig med oss, som rodde opp tjernet. John Dalane og jentene med buskapen var kommet kvelden forut,

Leiefolket på Mørland, Jens Johnsen og konen Sigrid Olsdatter, som til det siste år hadde leid og bodd på Mørland, var for en kort tid siden flyttet til nabogården Skarvang, som var Sigrids ætte- og odelsgård og hadde ryddiggjort Mørland, til far og mor kom.

En jente, som hadde året forut tjent hos Jens og Sigrid, og som nå skulle fortsette og være på Mørland hos mor og far, var alene blitt igjen, da Jens og Sigrid flyttet med sitt. Denne jenten, Kari Pedersdatter, var hennes jentenavn, lukket da opp porten, da vi kom hin vårmorgen.

Kari var eldste datter av Per Kittelsen Verheim, som utflyttet fra Verheim i Drangedal og kom i Heuchs tjeneste i Kragerø og på Mørlands sagbruk, som det i den tid het, og bodde i et hus i Fuglevika, som tilhørte Kjølbrønd.

Kari Pedersdatter ble gift med sjømann og skipstømmermann Torjus Garnvik fra Bamble. Kari lever enda, snart hundreårig (95) (f. 1841) enke i mange år hos sin sønn Lars Garnvik i Skåtøy ved Kragerø.

Ja, så var vi da kommet til vårt nye hjem. Det var nok ikke så godt å få sengeplass til så mange med det samme; alt var jo likesom så uferdig, om vi enn var ventet, men det ble stelt og rigget til, så det greide seg. Det var jo varme sommerdagen å si, og vi sov nok godt alle sammen den stund, som var å sove på igjen av morgenen.

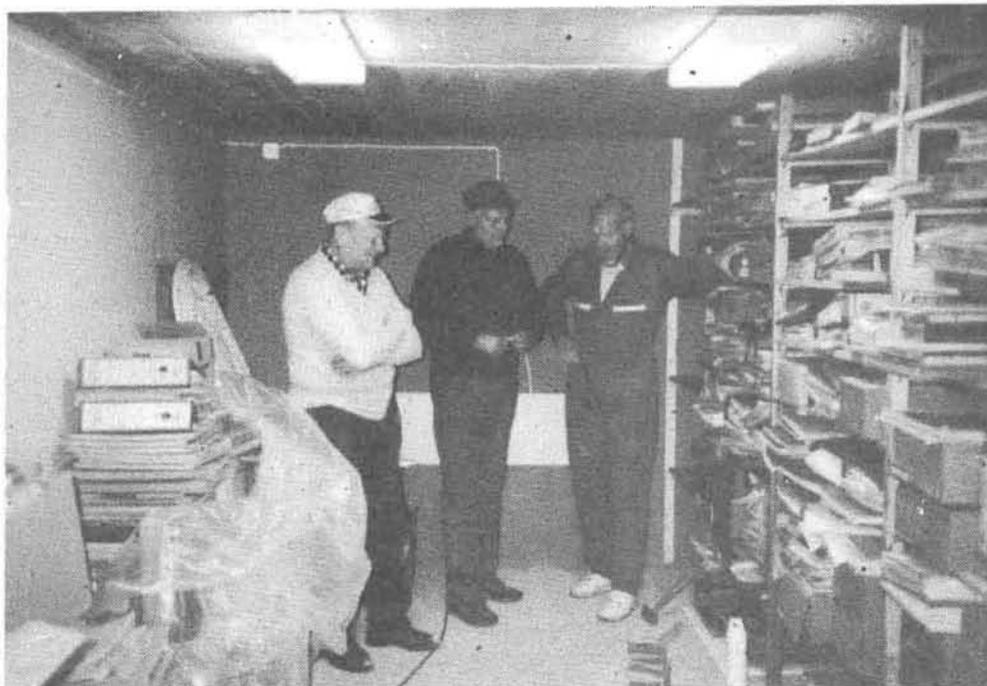
Solen steg tidlig opp, da som nå, over Sandknuten, og alle jordene og omgivelsene på Mørland lå badet i sol.

Det første, som vi gutter foretok oss i vår unge nysgjerrighet, var å ta en svipptur ned til stranden ved tjernet for å se, om der var pen, god badestrand, og vi fant den tilfredsstillende, som badestranden på Upsal ved Bjordvand.

Det nye Arkivrommet

som Historielaget har fått laget i Kil, blir i disse dager gjort klart til bruk. Alf Bakken, Åsmund Mostad og folk fra styret har montert hyller og gjort reint. Seinere skal protokollene ordnes og settes opp.

I den forbindelse oppfordrer vi alle foreninger i bygda til å levere inn alle utskrevne protokoller til en sikker bevaring for framtida. Ikke la verdifullt arkivmateriale ligge i tilfældige hyller eller på usikre loft!

Fra dugnad i Arkivet. Alf Bakken, Åsmund Mostad og Per Aabøe.

«Ved min afreise fra Uppsal 1866»

Gjennom en av våre lesere har redaksjonen i «Arven» fått se et trykt hefte fra 1931 med tittelen «Rim og Leilighetsdikt» skrevet av Jon K. Mørland og Knut J. Mørland.

Knut J. Mørland, som hadde diktert de erindringene vi har gjengitt i de tre siste nummerne, skriver i forordet bl. a.: «Til minde om min 80 aarige fødselsdag lader jeg disse Digt og Rim trykke. De er tilblevet under forskjellige forandringer og situasjoner gjennom det ganske lange tidsrum av min fars og min levetid. De er alvorlige og dypt følte de tanker vi her til forskjellige tider har fæstet til papiret. Diktene og rimene er trykket kun til mindenes bevarelse».

Vi vil offentliggjøre noen av disse diktene i «Arven» og begynner denne gangen med to. Det ene heter

«Ved min afreise fra Uppsal 1866»

Det er skrevet av Jon K. Mørland.

*O, Gud Din Varetegt,
Beskjerm mit hus og eie,
Naar jeg går ud og ind,
Bevar Du mine veie.
Og naar jeg drager ud,
og huset øde staar,
Din haand bevare det,
Saa skal det rolig staa.*

Det andre diktet er skrevet av Knut J. Mørland og kan stå som et apropos til det vi skrev om biltrafikkens spede begynnelse i Sannidal i nr. 27 (3/89), s. 10-12.

Postveien gjennom Bamble

var tema på Historielagets høstmøte på Samfunnshuset i slutten av oktober. Hele 100 mennesker hadde funnet veien dit.

Gunnar Lier Olsen holdt et meget interessant lysbildekåseri om postveien gjennom Bamble, som fylte 300 år i fjor.

Etter at Brevik fikk posthus i 1689, ble veien bygget vestover, og den kan følges stort sett gjennom hele Bamble. På deler av strekningen har Veivesenet foretatt en omfattende rydding og restaurering. Det er bl. a. bygd ny bru ved utløpet av Toretjenn.

Lier Olsen fortalte engasjerende om stedsnavn langs veien, om kavlebruer (tømmerstokker på langs og tvers i myra med sand og grus over) og om vedlikeholdet av veien. Det kan være verdt å legge en søndagstur til Postveien i vestre Bamble, fra Bakke til Torebru. Da vil en få både naturopplevelser og kulturhistoriske inntrykk i fullt monn. Siden kan en jo følge veien

En automobilvise

(Fra Kragerø til Merkebekk 1909)

En automobil!

Man trekker paa skuldren med skeptiske smil,
Ak, hvorfor dog plages med slik en rival
I Sannikedal.

En molboer flok!

Slik kaldes nu dem som ei tager for godt
At jages av veien som hunder og dyr
Mens autoen flyr.

Ja, «padle og gaa»!

Det siger hr. Bodahl at, den kan faa lov
Som ikke kan finde, at bilen er best.
Men vil bruke hest.

En sandøling han!

Maa kjøre paa veien med sækker og spand,
Han kjører ei alltid som flottest prælat
Avsted i grasat.

Stik finger i jord!

— Den lære er gammel — og lukt hvor du bor
Da vist vil man finde vor vei er for smal
For kroket og skral!

Betingelsen først!

Og tal da først høit om vor samferdsels brøst
Det passer kun ilde i herrenæsen gaa
Med stubsokker paa

Og ordfører Moe!

I kamp imod bilen han slaar mindst for to
Han kjender sambygdingers ønsker og krav
Og bøier ei av.

Man «dubber» maaske!

Og E. S. han steiler og roper sit ve!
Hvem undres vel paa det, man ved, han saa godt
Sit *kvantum* har faat

Han «dubber» ei mer!

En sandøling er det naar saadant han ser —
Men mandens chikaner man tager med ro
Og synger blot fro.

gjennom store deler av Sannidal og videre vestover fra Lindkjennedalen til Gjerstad.

På møtet underholdt ellers Aud og Thomas Johan Brekka med sang, noe de tilstedeværende tydelig satte stor pris på.

En god pause med masse lokalhistorieprat til festkomiteens fantastiske oppdekking er også ting historiefolket i Sannidal vet å nyte.

Til slutt orienterte formannen om flere aktuelle saker styret i laget arbeider med for tiden, så som dataregistrering av folketellinger og kirkebøker, og oppstilling av protokollene i det nye arkivrommet i Kil.

Ref..

Glimt fra krigsårene i Sannidal 1940-45

Av Håkon Myhre

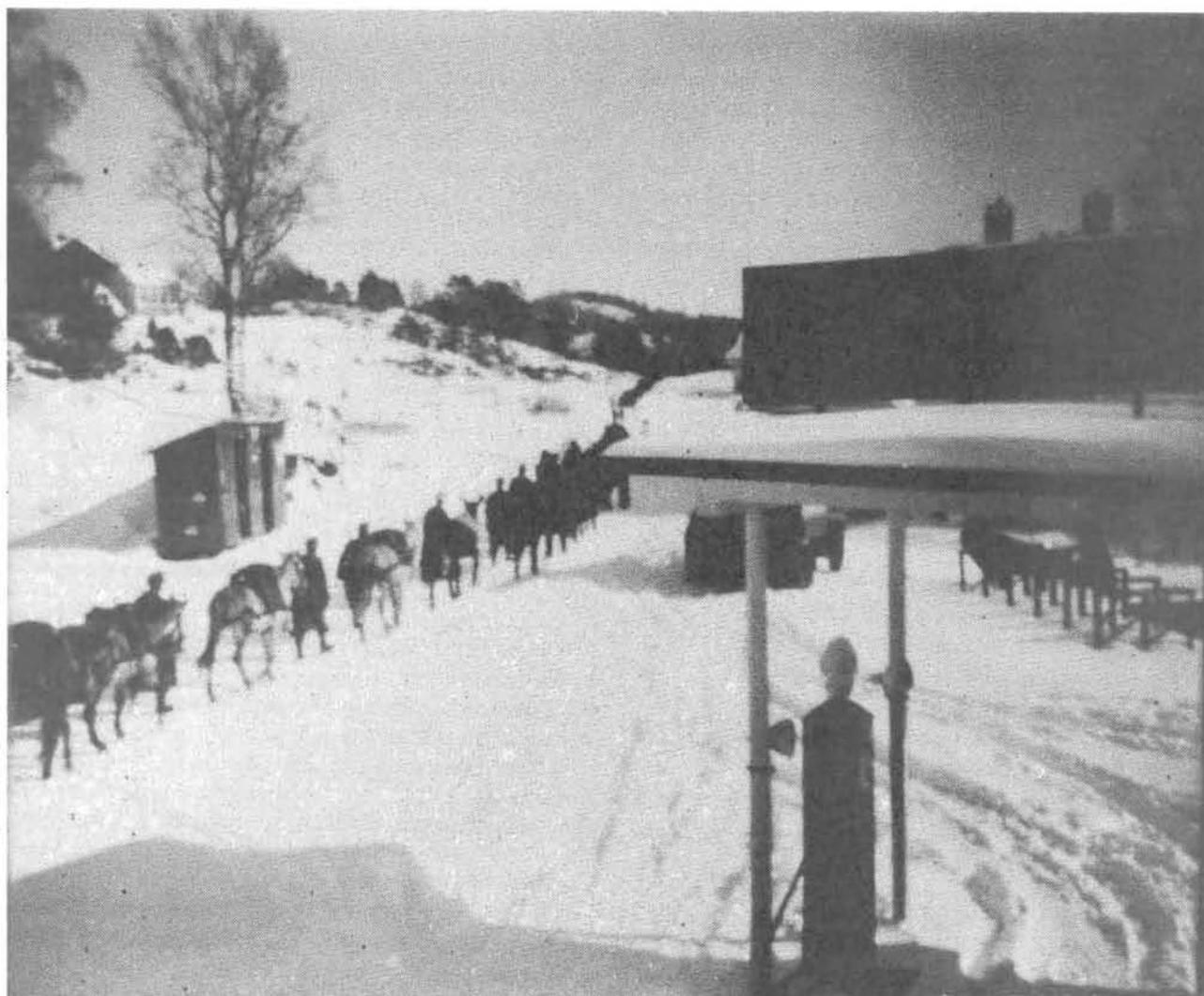
Del 2.

Før vi går videre skal vi ta med en historie her fra nedre Sannidal, Skåtøy og Kragerø, som går ut på reint lureri fra tyskerne side: Året 1939 kom det et meget fint og stort skip, som la seg til på Kragerø havn. Skipets navn var «Gorch Fock», som alle trodde, eller forstod var et såkalt skoleskip. Ingen på den tid ante at det var et marine- eller krigsskip. Hvem hadde forresten greie på det? Det var et tysk skip, men mannskapet ombord la an på å knytte til seg ungdom fra Kragerø, særlig ungdom fra den Høgre Almenskole. Det ble arrangert fest og moro, og det var sagt dengang at tyskerne var svært gjestfrie, og dans og moro var jo aktuelt, og likeså var samkvem med fremmede forståelig.

Folk herfra distriktet som gikk turer i

Sjåen/Storkollen-distriktet fikk se at mannskapet på det såkalte skoleskip drev med oppmålinger. I Kammerfosselva padlet to av mannskapet opp mot fossen. De kantret i den strie strømmen, og hadde vært redningsløst fortapt om ikke Lars Grimsrud og Sigurd Nordli hadde reddet dem. Folk her mente dengang at det var strømmen i elva som skulle beregnes, men den tanken kom jo ikke før vi fikk tyskerne inn her i landet.

Tyskerne ble etter hvert meget godt kjent her i landet. En dag kom en menig tysker og spurte etter vegen til Strand (lasteplass for Vafos Brug og en Knottfabrikk). Jeg pekte oppover hovedvegen. Tyskeren var ikke fornøyd med dette svaret. Han protesterte og sa det gikk en liten sti over skogen, hvortil jeg svarte nei! Da dro han opp en kartbok hvor stien var tegnet inn. Vi stod ved inngangen til denne

I denne artikkelen skriver Håkon Myhre om lange rekker med soldater langs veiene, når det var utskifting av mannskaper i Kragerø. Dette bildet er tatt på Tangen i Sannidal under krigen. Vi ser at det er en mengde

soldater med hester og muldyr som går over Holtsletta. Bildet er tatt av Kristoffer Nilsen. Han drev dengang Haugtun Landhandel. Det er tatt fra stuevinduet i 2. etasje over butikken.

Fra «KÅRSTUA» - en interessant bok for sannidøler!

De beste av Torkel A. Tandens velkjente «Kårstue»-artikler gjennom 12 år i Vestmar er nå samlet i én bok med et eget etterord av forfatteren.

Boka spenner over et meget stort emne-felt. Her er nær sagt alle områder av samfunnslivet berørt, fra kirkelige høytider, politiske begivenheter og marxisme til alkoholpolitikk, miljøvern, innvandring, kvinnesak og selvfølgelig pensjonistenes situasjon, for å nevne noen.

Tandens styrke er utvilsomt de enorme kunnskaper han kan øse av og la leserne få del i. Det gjelder formell, akademisk viten, men kanskje aller mest hans enorme erfaring fra det politiske liv gjennom seksten år som stortingsrepresentant fra Telemark, tolv år i Europarådet, en sesjon i FN og to år i NATO. Han har gjennom et langt liv kunnet studere Norge både utenfra og innenfra, og på denne bakgrunn foretar han skarpsynte analyser av den politiske situasjonen til enhver tid. Tande gikk inntil nylig ukentlig i Stortinget for å følge begivenhetene på nært hold!

Av størst interesse for «Arven»s lesere er likevel alle de historiske betraktninger Tande gir til beste, f. eks. Jul i Sannidal i trettiåra, Kommunalt sjølstyre 150 år, Amatører i idrettens verden, 9. april 1940 - 8. mai 1945, Radio og Tv, 1. og 17. mai, De forente nasjoner, Olsok, Fra T-Ford til Toyota. Her er svært mye artig både Norges- og lokalhistorie. Og vi som kjenner forfatterens engasjement innen lokalhistoriearbeidet i vår egen bygd, vet at her er han på hjemmebane!

Fra «Kårstua» er på 166 sider og etter undertegnede mening en glimrende idé til julegave!

Den er til salgs hos Møllers Boghandel, Kragerø, Kragerø Bok- og Papirhandlet og i Drangedal Boghandel.

R. G.

Som en liten «appetittvekker» gjengir vi her noen linjer fra januar 1986 med tittelen:

«Jul i Sannidal»

Julekvelden måtte presten en tur til Furulund tuberkulosehjem hvor det var stelt istand til julefest. Kragerø kvinneråd med Borghild With var fantastiske til å gjøre det festlig med pynt og mat og pakker. Tuberkulosen herjet i de åra. Det kastet en skygge over festen når vi visste at det var flere av de unge som nå hadde sin siste jul.

Første juledag var kirketjener Ole Terjesen tidlig oppe og fyrte i kjerka. Så måtte han opp i tårnet og ringe og kime. Sleder med hest og dombjeller kom kjørende, mange gårder hadde sin egen stall i den rare samlingen av staller like ved Kjerkestua, over tjue i tallet. Kjerka var full av folk. Organist Nossen preluderte. Presten fant salmer alle kunne synge.

Ole Terjesen hadde sytt for at spyttebakkene på karsida var blankpusset og fylt med ny sagmugg til bruk for skråtobakkyggende, treffsikre mannfolk. Under høymessesalmen tok han en runde og stappet ovnene fulle av eikeved. Det holdt en times tid.

2. juledag var det preken i Kjolebrønd bedehus. Grenda hadde kgl. res for åtte søndager i året, det var jo ei mil til kjerka. Brøytemannskap hadde vært ute, men sleden slang snart på den ene kanten, snart på den andre. På bedehuset sto den store grana med glitter og kronelys. Det var festlig. Det var først etter krigen at kretsen fikk elektrisk lys og et våkent brannvesen gjorde slutt på lettsindigheten.

Presten var til middag på Dobbe eller Brekka, og så var det fest om ettermiddagen. Her var karside og kvinnfolkside, men fikk presten se en ung mann på kvinnesida visste han at det blei lysing når det lei på.

Kil bedehus var overfylt nyttårskvelden, juletre, taler, sang, ungdommen klemte seg sammen på galleriet. Så lei det mot midnatt. På golvet sto Tor Grana med klokka i handa, åndeløs stillhet: Der var klokka tolv! Godt nytt år!

stien. Tyskeren ble sint, men han fortsatte oppover hovedvegen.

Knottfabrikken som produserte varer for biler. Da det var mangel på drivstoff, ble vedgass benyttet. Dette var en tungvint måte, men i nød, må selv «en nøgen kvinne lære å spinde» sier et gammelt ordtak.

Som de fleste minnes ble det bygget brakker som tyskerne bodde i, ute i Kragerø. Alt i alt rommet de ca. 700 mann, og det var ofte skifting av mannskap. Dette foregikk oftest slik at de som forlot brakkene og de som ankom, passerte hverandre, slik at det ble en mengde folk og hester her på vegen. Det ble en lang rekke når folk og hester skulle fram, trolig flere kilometer. Vi kan tenke oss at de som reiste rakk forbi Helle når de siste forlot brakkene. Og de som kom, var like mange, med utstyr av alle slag. På slutten av disse transporttrekkene var det 10-12 feltkjøkken som ble trukket av hester. Samtidig ble mat kokt, så det duftet deilig for oss som

var langs vegen. Det var merkelig med disse som var på feltkjøkkenet. De så likeglade og motløse ut. De hadde vel tankene i hjemlandet. De fleste var nok leie av krigen. Det var flere som gråt åpenlyst når de så en mor med barn rundt seg.

Når en nå minnes både rett og galt fra krigen, skal en nevne to menn som betydde meget for oss her i Vadfoss, nemlig Ernst Jungren og Borty Stensland, som var de store optimistene. Alltid hadde de «gode nyheter», og om det var aldri så svart, fant de ut et råd, slik at vi ikke ga opp, men fikk nytt mot. Begge var sjømenn, og hadde nok en videre horisont enn oss «landkrabber».

Da krigen var slutt, kom også et navn fram, Nils Haugholt, han som trykte avisa «Budstikka» som så mange fikk lese. Nå er de ikke mer, men vi minnes dem i stor takknemlighet. Fred over deres minne.

Håkon Myhre.

«Telegram om Storthingsvalget»

Fra Peder Jacob Thomassens dikting

I nr. 27 (3/89) omtalte vi Peder J. Thomassen Næsland i en lengre artikkel. Da lovte vi at vi skulle gjengi noen av hans dikt, sanger og viser i framtidige nummer av «Arven». Dagens tikt, «Telegram om Storthingsvalget», er sannsynligvis skrevet etter et stortingsvalg i 1860- eller 1870-årene.

En av grunnene til at vi valgte dette diktet, er at Thomesen på Frøvik, som var en av hovedpersonene i forrige nummer av «Arven», er nevnt i det.

Telegram fra Vælgerlaget
Har jeg faa't i denne Dag,
I min Tanke heises Flaget
For saa herlig udført Sag.
O, tillykke Vælgerskare
Med de Knaerede idag.
I Haab at de er støe Karle,
Vil jeg syngte Glædekvad.

Thomesen som stærke Egen
Med sin Rod i bergfast Grund,
Vind din Krans i Olymplegen
Af det norske Folkets Mund.
Staa blandt Friheds Kjæmpeskare
Tro i Bræsjen uforsagt,
Hele Landets Vel tag vare,
Derpaa læg din Hovedmagt.

Kragerø Tak af os skal have
For *Hr. Bentsen*, gjæve Kar,
Ja, det var en kostbar Gave
Som de fra sig udskudt har.
Maaske I det kan fortryde,
Store Mænd af Kragerø By,
At Bratsberg Vælgerne ham byde
Dt saa trofast Tillidsly.

Fossegrimen nu maa spille
Op et Sørgekvad i Kor.
Mange syns nok det er ilde
Rinde voxer og blir stor.

Nu han faar tre Aar i Skole,
Til med dem han har havt før,
Tænker jeg den lille Spole
Blir ei god at faa paa Dør.

Alt hvad gjøres kan er prøvet
Paa at sværte hannem af,
Endda har de ei faat røvet
Den Tillid ham Folket gav.
Men hold frem kun som du stævner!
Driv ei af med Høires Vagt,
Saa din Slutsten det kan nævne:
Han stod stø i første Pagt.

Tharaldsen du troe, stille,
Jevne Venstremænd, hold Stik!
Er du træt og snart vil hvile,
Tak for al den Tid som gik.
Telemarkens djærve Gutter
Trofast dig kan løse af.
Amtets Tak dig og omslutter
Engang paa din Banes Grav.

To Jurister og to Bønder
Er nu Bratsbergbænken skjænk't
Og saavidt som jeg det skjønner,
Er der blandet passe nemt.
Naar som Bonden det ei magter
Kan Juristen løse af.
Naar hver er tro paa sine Vagter,
Tvivles ei, det gaar nok bra.

Saa til Lykke med Udfaldet
Bratsberg støe Venstrefløi.
I Erindring har jeg kaldet
Mørke Spaadom at den løi.
Af konservative Karle
Blev der spaad det Venstre bom,
Men de lidt for tidlig praaled,
Venstre frem med Seier kom.

Ølbrygging anno 1902

Historielaget har fått et par bøker i gave fra Henny Tisjø. En av disse er «Magda Holms Kogebog, Udvalg i Opskrifter og gode Raad for enhver Husholdning», trykket i Bergen i 1902. Siden det nærmer seg jul, synes vi i «Arven»s redaksjon det er passende å gjengi kapittelet om ølbrygging i denne boka.

Ølbrygning

At malte og brygge er ikke saa let en Sag for uøvede. I enkelte Landsbygder er der dem, som udfører Brygningen ogsaa for andre, saa der bliver ikke brygget i hvert hus. Første Gang, man vil forsøge paa egen Haand, maa man være forberedt paa Følgerne af Mangel paa Øvelse.

En af Betingelserne er, at Karrerne er rene og frie for al bedærvet Lugt eller Smag, Syrlighed maa der ikke være, og de maa slet ikke være benyttede til Lud. Kar, der tidligere har været brugte til Brændevin, er udmerkede. Hvis ikke maa de omhyggelig skylles med kogende Vand og Briskelaag.

Styrken af Øllet beror paa den Mængde Malt, man anvender. Malt, der er tørret i Luften, giver lyst Øl.

At brygge om Sommeren duer ikke, senhøstes eller om Vaaren er best.

Varm Ølbrygning

Maltet maa være ferdigt Dagen før man skal brygge, det haves da i et Kar (Balje) og fugtes da med Vand (ikke fomeget); det kaldes at «melte» eller «meske» Maltet. Næste Dags Morgen koges Briskelaag, der holdes koghed over Maltet og omrøres med en Træspade - vel halvt saa meget Briskelaag som Malt. Nu overdækkes Karret og staar forat trække sig. Der koges mere Laag og lidt af det haves paa Ølankeret. Resten koges i Bryggepanden med Maltet.

Paa Bunden af det egentlige Trække-Kar, hvori der maa være Krane til Tapning, lægges Ore-Vedtrær korsvis (2-3 Lag) og renristet Halm ovenpaa dem, og saa tømmes Maltet og vørteren over fra Gryden. Karret overdækkes vel, og naar det har trukket en tid, aabnes Kranen, og man lader Vørteren rinde ganske langsomt. Den varmes atter og holdes over Maltet. Dette gjentages 3-5 Gange. Anden eller Tredje Gang, den koges, haves Humle i. 1/4 Kilogram til 25 Liter Vørter vil være passeligt. Jo mere Humle, man bruger, desto sterkere bliver Øllet.

Trækkekarret kan ogsaa bruges til Gjæringen, om man ikke har noget andet. Det maa da være afskyllet, og efterhvert som Vørteren koger sidste Gang, tømmes den deri. Karret maa hele Tiden holdes tildekket, saa det ikke bliver kaldt. Naar Vørteren er saapas afkjølet, at den Overflade kjøler Armen, som stikkes i til over Albuen, er det Tiden at tilsætte Gjæren. Omtrent 1/4 Liter frisk, blød Gjær udrøres med lidt af Vørteren i en Bolle og omrøres derpaa omhyggelig i Øllet. Karret tildekkes og staar saaledes, til der har lagt sig en skummende Hinde over, som skummes vel af.

Ankeret lægges i Kjælderen, og Øllet bæres ned i

bøtter. Fyld det ikke ganske fuldt og læg Spunset løselig paa. Det bliver staaende saaledes for at gjære færdigt, hvilket pleier at tage 24 Timer, da fyldes Ankeret og spundes godt. Aftappes eller drikkes kan Øllet ikke før om 8 Dage.

Kold Ølbrygning

Ligesom til varm Brygning maa Maltet først meltes, idet man paaholder 30 Liter Malt knapt 3 Bøtter koldt Vand og rører godt om med en Træspade. Næste Morgen bør man gjentage Meltingen. Da koges ca. 15 Liter Briskelaag, som siles. Kjleden rengjøres og med 9 Liter Laag koges Maltet i godt og vel 1 Time. Rør i det af og til. Paa samme Maade som til den varme Brygning lægger man i Trækkekarret («Rosten») Oretrædstykker og halm paa Bunden. Maltet og Resten af Laagen holdes paa, Karret tildækkes vel og staar for at trække. Efter mindst 2 Timers Forløb lader man Vørteren rinde sagte af, hvorpaa den haves i Bryggekjleden sammen med Humle - omtrent 150 Gram, og koger 1 1/2 a 2 Timer.

Haves derpaa i Gjærkarret - eller det samme, som brugtes til Trækningen - og staar tildækket, indtil der har lagt sig en skummende Hinde over; denne afskummes, og Øllet haves paa Ankeret (ikke ganske fuldt). Naar Gjæringen efter ca. 24 Timers Forløb er helt ferdig, kan det fyldes og spundes godt. Det skal give Øllet en pen Farve og god Smag at koge mørkt Puddersukker i en Stegepande og tilsætte.

Stedsnavn-forvirring på Krokheia!

I avis-annonser o. l. brukes navnet Hovstølen ofte feil, har flere sannidøler i det siste påpekt overfor «Arven».

Historielaget har derfor lyst til å presisere følgende:

Det som nå er Speiderstølen, og som tidligere ble brukt til utfartssted av Kragerø og Oppland Turistforening, er ett av de to brukene på Hovstølen. Her bodde det folk til rundt århundreskiftet.

Ca. 1 km lenger vest ligger nåværende Kragerø og Oppland Turistforenings hytte, satt opp i 1967. Her heter det imidlertid ikke Hovstølen, men Jambakmyr, som også var en plass bebodd til først i dette århundret. Hustuftene er fremdeles godt synlige i skråningen like ved turisthytta.

Vi mener at de gamle navnene bør holdes i hevd, og derfor bør alle som skal på tur til turisthytta, kalle stedet f. eks. Turisthytta på Krokheia, eller enda mer presist: Turisthytta ved Jambakmyr. Hovstølen befinner seg altså nesten en 1 km lenger øst!

Og til slutt: selv om industriområdet skal døpes om til Kragerø Næringspark, må ingen glemme at stedet der denne ligger, fremdeles heter Fikkjebakke!

Se forøvrig Bygdebøkene, nr. 1 s. 139-141 og nr. 3 s. 731-732.

KVELDSBUTIKKEN!

Haugtun Super

Volvo E-18

Carsten Bakke
Tlf. 99 20 25
3766 Sannidal

Hver dag kl. 10.00-20.00 - lørdag 10.00-18.00
Husk: Gratis varekjøring tirsdag og fredag
Vi har åpent når du har fri!!

Fabrikkutsalg:

Alt i kjøtt og ferdigmat

FRESCOS AS
3766 SANNIDAL
T 03 99 21 01

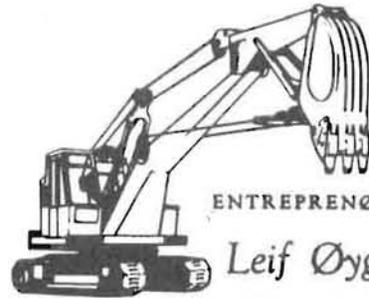
Velkommen til Vål Familiecamping **

18 hytter - Teltplass - Tlf. 03-99 20 38
Innehaver: Jon Kjetil Våle

Kiosk med oppholdsrom åpen hele året

Mandag—fredag	Kl. 18.00-22.00
Lørdag	Kl. 15.00-22.00
Søndag	Kl. 15.00-22.00

Rom til leie for foreningsmøter

ENTREPRENØRFIRMA

Leif Øygarden

Tlf. 03/99 02 18 3766 SANNIDAL

PA-JO

MEK. VERKSTED
3766 SANNIDAL
Tlf 03 99 20 93

Utfører dreie-, bore- og montasjearbeide.
Forøvrig andre oppdrag etter avtale.

Kragerø Transportsentral

Tlf. 03/99 03 79 - 99 03 49
3766 Sannidal

Kontakt
oss for
transportoppdrag

Blomster til jul

finner du hos oss

SANNIDAL GARTNERI
HAGESENTER

Tlf. 99 05 38

Kjell Farsjø AUT. Maskinentreprenør

3766 Sannidal - Tlf. 98 78 82
Mobiltlf. 094-52 551 - 094-30 169

Stedet for en
god bilhandel

MOBILE

KRAGERØ - Tlf. 98 18 00 - 98 12 28

SALG - SERVICE
OPPRETTING

Juleblomstene
finner du hos oss

BLOMSTERHJØRNET

TORVGATA 20
Tlf. 03 98 18 14
98 22 09

Ch. Hiis
3770 KRAGERØ

GARTNERIET
ROLAND
Tlf. 03 98 20 87

«Arven» utgis av Sannidal Historielag

Redaksjonskomité: Frithjof Thorbjørnsen, tlf. 99 02 8

Ragnar Grønåsen, tlf. 99 22 16 og

Oddvar Tobiassen, tlf. 99 21 20

Kragerø

Sparebank

– lokalbanken siden 1840